Il-Kultura u l-Lingwa

Ġorġ Mifsud-Chircop

X'inhu s-sehem tal-lingwa fil-kultura u tal-kultura fin-lingwa?

Sa ftit taż-żmien ilu l-istudjużi, l-aktar l-antropoloġi, kien jidhrilhom li l-kultura tal-bniedem teżisti minħabba l-lingwa u fil-lingwa jistgħu jsibu l-għodda li ma jgħaddu qatt mingħajrha fl-istħarriġ tagħhom. L-ewwel kien hemm il-lingwa għalihom, imbagħad il-kultura. Iżda llum ma tantx aħna daqshekk żguri. Is-sehem tal-lingwa fil-ħajja ta' kuljum u fil-kitbiet tar-riċerka qed inħarsu lejh b'mod kritiku.

Ngħiduha kif inhi, ħafna mill-ħajja ta' kuljum isseħħ mingħajr l-użu tal-lingwa u mingħajr il-bżonn tal-lingwa. Barra minn dan, daqskemm il-lingwa tista' tgħinek daqshekk ieħor hemm varjetà kbira fid-diskors verbali li twassal għan-nuqqas ta' komprensjoni. Hija l-lingwa li toħloq id-dinja kulturali għal min jitkellimha, jew inkella din id-dinja tissawwar u tingħata tifsira bis-saħħa tal-konjizzjoni li tiġi qabel il-lingwa u li l-lingwa tinterpretaha b'mod kajman u b'espressjoni nofs leħja? X'rabta hemm bejn il-kelma u l-kunċett? Il-kliem jinħoloq minħabba d-diskors verbali li jagħti l-ħajja lit-tifsiriet? Jew inkella l-kultura fiha l-kunċetti li jieħdu l-ħajja fil-komunikazzjoni prattika u diretta man-nies u ma' l-affarijiet fl-ambjent ta' madwarna milli bit-tifsir imsawwar verbalment? Nistgħu nagħżlu għal kollox bejn it-taħdit u l-ġesti tal-wiċċ u ta' l-idejn u/jew l-għamliet paralingwistiċi l-oħra ta' l-imġiba kulturali bħall-burdata u s-sentiment? Nistgħu nwarrbu d-differenzi tal-klassijiet, tal-ġerarkiji u ta' l-awtorità soċjali bejn il-kelliema u s-semmiegħa tagħhom? Meta l-lingwa u l-kultura nifirduhom minn xulxin ma nkunux qed nagħtu lok għal lingwa maqtugħa għal kollox mill-kuntest kulturali tagħha u għal kultura mingħajr il-kuntest lingwistiku tagħha? Kif toħroġ il-lingwa fl-ontoġenesi bħala s-sensiela sħiħa tal-ġrajjiet għall-iżvilupp ta' l-organiżmu individwali, u fil-filoġenesi bħala s-sensiela sħiħa ta' ġrajjiet għall-iżvilupp ta' l-ispeċi?

Tweġibiet ċari u li jaqbel fuqhom kulħadd m'hemmx u se nibqgħu rreddnu fuq dawn il-mistoqsijiet għall-ġejjieni. Imma dawn il-mistoqsijiet u bosta

oħrajn ibexxqulna tieqa ċkejkna fuq il-Malti bħala l-lingwa tagħna biex inqisuha kapaċità ħajja u kontinwa 'l bogħod ħafna minn ċerti kummenti u ossessjonijiet ippreġudikati li daqskemm xbajna minnhom daqshekk ieħor għadna nisimgħuhom.

Is-sinjali fil-lingwa qegħdin għall-kunċetti ta' kulħadd, għar-rappreżentazzjonijiet kollettivi. Dan għal xi wħud ifisser li l-kultura u l-lingwa ma jistgħux jingħażlu minn xulxin, għalkemm il-kultura m'hijiex biss il-lingwa. Bir-raġun kollu li Claude Lévi-Strauss jistħarreġ flimkien iż-żwiġijiet, it-tpartit ta' l-affarijiet u s-servizzi u l-mitolġija bħala l-kultura tal-komunikazzjoni. Flok il-viżjoni strutturalista li t-tifsir ikun diġà jeżisti fil-ġrajjiet u fil-kliem u ingranat f'moħħ il-bniedem, l-antropoloġi jistħarrġu l-modi differenti kif il-bnedmin il-ħin kollu jimprovizzaw, jinterpretaw u jirreaġixxu fil-ħajja soċjali tagħhom – bis-saħħa ta' l-interpretazzjonijiet tal-ġrajja jkunu jistgħu jiddeċiedu jaċċettawx dawn il-ġrajjiet jew, kif jiġri ħafna drabi, iqumu kontrihom.

Dawk li jemmnu fil-lingwa bħala l-qofol tal-kultura jagħrfu wkoll li t-tnejn għandhom x'jaqsmu mal-komunikazzjoni. Il-kultura ma ddurx biss fuq il-komunikazzjoni imma xorta twassal għall-komunikazzjoni. Għalihom il-lingwa x'aktarx li bdiet bħala pantomima u mhux akustikament. U llum il-lingwa hija verbalment u non-verbalment marbuta għal kollox mal-kultura.

F'dawn iż-żewg dimensjonijiet tal-lingwa dejjem tkun għaddejja xi għamla ta' tensjoni bejniethom. Ngħidu aħna fir-ritwali tagħna, bħall-festi, il-logħob, id-divertiment, u l-bqija, x'sehem għandha l-lingwa? Jew iċ-ċaqliq fiżiku, il-ġesti u l-imġiba huma aktar importanti minnha? Ma nistgħux naqtgħuha għad-dritt; ir-ritwal li jkun inkunu nistgħu niħduh fl-isfond mal-ġrajjiet l-oħra f'ħajjitna skond kif inqisuh aħna u kif inqisuh matul iż-żminijiet.

Imma l-lingwa xorta tibqa' importanti. Is-setgħa soċjali tintrebaħ bil-ġlied. Imma s-setgħa kulturali tinkiseb meta l-popli li jkunu fil-biċċa jinnegozjawha bejniethom. U s-soċjetà bla lingwa biex targumenta biha ma tkunx kapaċi tibdel it-taqtigħa għas-setgħa f'ġudizzji morali li jfissru għala jkun hemm dejjem id-differenzi bejn il-kulturi. U l-kulturi jeżistu minħabba d-differenzi ta' bejniethom. Dawn id-differenzi jispikkaw aktar jekk ikunu jinterpretawhom verbalment. Għalhekk kien hawn min il-kulturi fehemhom bħala sistemi ta' moralità. L-umanità ma tistax teżisti mingħajr is-sens legali u morali. Is-soċjetà li ma tafx targumenta fuq kwistjonijiet morali u legali jkollha taqa' għall-fatti mingħajr kliem u fl-aħħar mill-aħħar għal-liġi tal-ġungla ta' min jiflaħ l-aktar iħawwel.

Tkunx favur jew kontra min ġie l-ewwel, hux il-kultura jew il-lingwa, xorta jibqa' l-fatt li l-lingwa, bħall-Malti, m'hix xi sistema monolitika imma proċess dejjem għaddej, bħall-kultura. U bħall-kultura hemm bosta livelli ta' kultura, il-kultura kollettiva, il-kultura parrokkjali, il-kultura familjari, il-kultura

individwali, u ... Mela, daqskemm it-teorija tal-Malti Safi kienet ħażina fl-imgħoddi u tal-ġenerazzjoni ta' qabilna għamlu sewwa li difnuha darba għal dejjem, daqshekk ieħor hija ħażina l-fehma ta' bosta li l-Malti għandu xi formola fissa ta' kitba u ta' taħdit, flok il-kreattività ħajja, impenjattiva u kontinwa f'moħħ il-bniedem Malti, li bl-inġenwinità tiegħu jgħożż il-lingwa għax jgħixha u jħaddimha. Mhux il-logoċentriżmu, imma l-bniedem li jużaha, il-Malti kulturali li jaf.

Mela fil-lingwa Maltija llum, bħalma kien minn dejjem fl-Istorja Moderna, ma nistgħux nibqgħu nitkellmu fuq dak li huwa intern fina bħala Maltin mingħajr l-iċken rabta mal-ħajja esterna tagħna. Irridu nieħdu lill-individwu bħala msieħeb sħiħ fis-soċjetà Maltija ta' llum, f'kuntest intersuġġettiv. U sakemm se nibqgħu nitraskuraw il-kultura tagħna – biss biss għadna lanqas biss ħlomna b'qafas kultural ġenerali għat-tul – il-Malti se jibqa' jbati. Jekk il-Malti rriduh jieħu r-ruħ jeħtieġ li jinħareġ u jinħeles mill-iżolament li jassarnieh fih u li jitqiegħed fil-perspettiva ta' pjan kulturali wieħed, wiesa', nazzjonali u fit-tul. B'hekk ngħidu aħna, mhux l-għalliema tal-Malti biss jgħallmu u jħambqu għall-Malti, imma l-għalliema kollha fil-livelli kollha mill-kindergardin sa l-università bl-imġiba tagħhom waqt il-lezzjonijiet tas-suġġett tagħhom. Għax bl-użu tajjeb li suppost għandhom tal-Malti (u ta' l-Ingliż), suppost li jafu jħaddmuh fir-relazzjonijiet tagħhom il-ħin kollu ma' l-istudenti waqt il-lezzjonijiet tax-xjenzi daqskemm tal-lingwi u ta' l-ekonomija.

M'iniex noħlom. Il-ħolma ta' Vassalli li tant iċċelebraw Dun Karm u Ġorġ Pisani seħħet u ma seħħitx.

L-universalità tal-Malti f'pajjiżna għad baqgħalha ħafna ma' xiex tiġġieled.

Bħalissa rridu nfittxu nibdew biex ta' l-inqas ma nkunux aħna stess l-għedewwa tiegħu.